

Inclusiviteit op de Vrijeschool,

Hoe stellen we onszelf echt open voor de ander, ongeacht de verschillen?

Ileen Purperhart en Julian Nelissen

Het wil nog niet echt lukken, lijkt het.

Wereldwijd binnen alle culturen en hun diverse religies wordt Vrijeschool onderwijs vormgegeven. Toch zijn in Nederland de meeste Vrijescholen overwegend wit, lijken daardoor zelfs elitair. Als je echter met de leraren spreekt, willen de meesten graag hun school meer een afspiegeling van de huidige multiculturele samenleving laten worden. Zo ook bij ons in Amsterdam Noord op het Kairos Tiener College. We willen echt inclusief onderwijs vorm geven. Niet alleen burgerschap, maar volledig wereldburgerschap; voor iedereen beleefbaar en toegankelijk. Een mini-samenleving waarin alle kinderen elkaar ontmoeten en hun verschillende werelden leren kennen.

Overigens is dit streven niet nieuw, al decennia zijn Vrijeschoolleraars hiervoor bezig; zonder veel succes. Er gaan zelfs verhalen rond over verwoede pogingen met bussen om ouders op te halen naar voorlichtingsavonden en zo zieltjes te winnen. Nog steeds is de schoolbevolking in de meeste Vrijescholen overwegend wit.

Vorige maand hadden we als leraren college hadden we de eer dat we in gesprek mochten gaan met Ileen Purperhart, oud-ouder van de Vrijeschool en oprichtster van een multiculturele kinderopvang. Als geen ander heeft ze met haar Surinaamse roots in Nederland de inclusiviteit én exclusiviteit in Nederland meegemaakt en ondervonden. Deze ontmoeting was een uitgelezen kans waarbij we alle denkbare vragen mochten stellen en ons zo konden verdiepen in de inclusieve wereld. Aan het eind van de avond was het resultaat dat wij als aanwezige leraren vooral naar onszelf leerden te kijken. We ontdekten dankzij Ileens eerlijke beschrijvingen totaal onbekende en vaak onbewuste patronen.

Vanaf nu zetten we dit zoveel mogelijk voort; het is een standaardvraag geworden die regelmatig terugkomt. "Waar in de klas, in mijn werk, bij mijzelf ervaar ik het inclusiviteitsvraagstuk".

Het wordt zodoende een scholingsweg voor iedere leraar individueel alsook voor het team. Een recent artikel in de NRC van Robin Diangelo (NRC, De vraag is niet of je racistisch bent, 4 september 2020) beschrijft pijnlijk helder waar het om draait. Niet de vraag óf we discrimineren, maar op welke wijze we discrimineren. Het zit vaak al onbewust ingebakken in de opvoeding aldus Ileen Purperhart. Onuitgesproken vooroordelen die worden doorgegeven. Ze dringen door in ons dagelijks doen en laten; kleine onopvallende woordjes, bijzinnen, blikken en gedachtes. Ook woorden als neger en nigger kwamen tot voor kort ongemerkt voor in de dagelijkse taal. Zelfs nu nog, ondanks dat men in het algemeen wel op de hoogte is van de connotatie. Dat spreken over zwart en blank een superieure gedachte en oordeel uitdrukt die als pijnlijk ervaren kan worden, begint pas langzaam tot ons door te dringen.

We blijken elkaar te ontmoeten volgens ongeschreven regels die in geen enkele inburgeringscursus aan bod komen. Maar die wel maken of iemand zich welkom voelt of bijvoorbeeld overvallen wordt door vooroordelen.

In de gesprekken op donderdag in de pedagogische bijeenkomsten levert de zoektocht van leraren veel op. We ontdekken samen op welke wijze we spreken over het slavernijverleden. We merken op welke wijze we soms onbewust leerlingen anders benaderen terwijl we dat niet willen. Zowel het grote als het kleine komt aan bod, van schoolbeleid tot de nuances van de individuele leraar. Doel is steeds om het te ontdekken, bespreekbaar te maken en ons te scholen.

Op eenzelfde manier kun je kijken naar de jaarfeesten. Die zijn voornamelijk gestoeld op de christelijke tradities. Voor de goede vrede kun je ze oppervlakkig benaderen, de christelijke elementen wat wegmoffelen. In gesprek ontdekten we dat je dan geen recht doet aan de traditie, de kernwaarden, maar ook niet aan de inclusiviteit. Juist door de feesten te verdiepen, door elkaar te ontmoeten, ontdek je de gezamenlijke waarden. Want ook christelijke feesten zijn vaak gebaseerd en gemengd met heidense feesten, die allemaal in het teken staan van de cyclus van het jaar en de seizoenen. Door dit met elkaar te verdiepen en alle verhalen te vertellen die daarbij horen, ook vanuit de verschillende perspectieven van andere culturen en religies, ontstaat meer ruimte voor verbinding.

We worden door velen als Vrijescholen ervaren als een warme familie waar iedereen welkom is. We hoeven geen acties op te zetten of beleid te schrijven op het binnenhalen van een meer divers publiek. Laten we het inclusiviteitsvraagstuk aangrijpen als individuele leraren en als colleges om onszelf te scholen. Om actief gesprekken aan te gaan en te organiseren. Dan stellen we onszelf pas echt open voor de ander, ongeacht de verschillen.